

Evaluation of Educational and Cultural Promotion of Shahed Students in Shahed and Non-Shahed Schools Compared to Non-Shahed Students

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Nejati V.* PhD,
Zargarian A.¹ MSc

How to cite this article

Nejati V, Zargarian A. Evaluation of Educational and Cultural Promotion of Shahed Students in Shahed and Non-Shahed Schools Compared to Non-Shahed Students. *Iranian Journal of Isaar Studies*. 2020;1(4):197-201.

*Psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

¹Janbazan Medical and Engineering Research Center, Tehran, Iran

Correspondence

Address: Psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. Postal Code: 1983969411.

Phone: +98 (21) 22407601

Fax: -

nejati@sbu.ac.ir

Article History

Received: December 11, 2018

Accepted: June 16, 2019

ePublished: December 20, 2020

ABSTRACT

Aims Based on Shahed project, the children of veterans should receive special support from the organizations in addition to the usual educational services. The purpose of the present study was to evaluate the educational and cultural promotions of Shahed students in Shahed and non-Shahed schools compared to non-Shahed students.

Instruments & Methods The present study is a cross-sectional descriptive-comparative study that was conducted on 2731 Shahed and matched non-Shahed students in Iran in 2017. The subjects were selected by multistage cluster sampling method from the whole country. A researcher-made questionnaire and educational average were used for evaluation of educational and cultural status, physical properties of schools, and educational promotion. Data were analyzed by SPSS 21 software using one-way analysis of variance and Tukey's post hoc test.

Findings The mean score of physical properties in Shahed schools was significantly higher than non-Shahed schools ($p < 0.001$). Also the mean score of cultural promotion in Shahed schools was significantly higher than non-Shahed schools ($p < 0.001$). There was no significant difference among three groups in terms of educational promotion and educational average ($p > 0.05$).

Conclusion The Shahed project has been successful in promoting the cultural status and improving the level of service provided to students. Concerning educational promotion and educational indicators, there is no difference between Shahed and non-Shahed students.

Keywords Students; Shahed; Veterans; Educational Status; Special Education

CITATION LINKS

[1] Educational psychology: psychology of learning and instruction [2] Teaching for tomorrow: teaching content and problem-solving skills [3] Review of evaluation frameworks [4] Employee development and expatriate assignments [5] The targeted evaluation process: a performance consultant's guide to asking the right questions and getting the results you trust [6] Evaluating training programs: four levels [7] The sociology of educational ideas [8] Take your partners: Public private interplay in Australian and New Zealand plans for next generation broadband [9] The historical development of program evaluation: Exploring past and present [10] Educational psychology: Theory and practice [11] Educational psychology for learning and teaching [12] Behaviour analysis in educational psychology [13] Critical educational psychology [14] Schools, pupils and special educational needs [15] A social psychology of schooling: the expectancy process [16] Formative evaluation: An integrative practice model and case study [17] Differences in Scholastic Achievement of Public, Private Government-Dependent, and Private Independent Schools [18] Teacher education policy in Ireland and the challenges of the twenty-first century [19] Lifetime and 12-Month Prevalence of DSM-III-R Psychiatric Disorders in the United States [20] Accelerating Gifted Students in Canada: Policies and Possibilities [21] Career counseling for gifted students [22] The effect of psycho-social and educational factors on school performance among Shahed students [23] Comparison of Shahed and non-Shahed students' social growth [24] Comparison of political awareness of high school shahed and none-shahed students of Isfahan [25] Quality management in shahed schools: investigating burdens and accelerators of quality of educational services and introducing an optimal model

ارزیابی پیشرفت تحصیلی و فرهنگی دانش‌آموزان شاهد در مدارس شاهد و پراکنده در مقایسه با دانش‌آموزان غیرشاهد

وحید نجاتی* PhD

گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

آزاده زرگریان MSc

مرکز تحقیقات مهندسی و علوم پزشکی جانبازان، تهران، ایران

چکیده

اهداف: براساس طرح شاهد، فرزندان شاهد و ایثارگر باید علاوه بر خدمات معمول آموزشی، از حمایت ویژه سازمان‌ها برخوردار شوند. هدف مطالعه حاضر، مقایسه وضعیت فرهنگی و آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس شاهد، طرح پراکنده و هم‌تایان غیرشاهد بود.

ابزار و روش‌ها: مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی-مقایسه‌ای از نوع مقطعی است که در سال ۱۳۹۵ در بین ۲۷۳۱ دانش‌آموز شاهد و هم‌تایان غیرشاهد انجام شد. نمونه‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از کل کشور انتخاب شدند. از پرسش‌نامه محقق‌ساخته و معدل تحصیلی برای بررسی وضعیت آموزشی، فرهنگی و فضای فیزیکی مدارس و پیشرفت تحصیلی استفاده شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون تعقیبی توکی و توسط نرم‌افزار SPSS 21 صورت گرفت.

یافته‌ها: میانگین نمره فضای فیزیکی در مدارس شاهد به‌طور معنی‌داری بالاتر از مدارس پراکنده و غیرشاهد و میانگین نمره موفقیت فرهنگی به‌طور معنی‌داری بالاتر از مدارس غیرشاهد بود ($p < 0.001$). در دو متغیر معدل تحصیلی و موفقیت آموزشی تفاوت معنی‌داری بین سه گروه مشاهده نشد ($p > 0.05$).

نتیجه‌گیری: طرح شاهد در ارتقای وضعیت فرهنگی و بهبود سطح خدمات ارائه‌شده به دانش‌آموزان موفق بوده است. در مورد پیشرفت تحصیلی و شاخص‌های آموزشی تفاوتی بین دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد و دانش‌آموزان شاهد در طرح پراکنده وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: دانش‌آموزان، شاهد، ایثارگران، وضعیت آموزشی، آموزش خاص

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۹/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۳/۲۶

*نویسنده مسئول: nejati@sbu.ac.ir

مقدمه

ارزشیابی آموزشی ابزاری مناسب و اثربخش برای فعلیت‌بخشیدن به اهداف آموزشی تلقی می‌شود که با به‌کارگیری آن می‌توان میزان کارایی برنامه‌ها و تحقق اهداف را سنجید و براساس آن برنامه را تقویت یا ترمیم نمود یا احیاناً تغییر داد. ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از "فرآیندی منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت یادگیرندگان در رسیدن به هدف‌های آموزشی"^[1].

ارزیابی براساس معیارها و استانداردها می‌تواند سودمندی یا فایده هر برنامه را نشان دهد و آن را با دیگر محصولات یا برنامه‌های مشابه مقایسه کند. این معیارها به‌واسطه تعدادی از مستندات در سازمان مستند شده و تمامی دوره‌های آموزشی به‌طور مداوم بر مبنای معیارهای رسمیت‌یافته ارزشیابی می‌شود و با توجه به نتایج ارزشیابی درباره طراحی، اجرا و تاثیرات دوره، تصمیم‌گیری می‌شود. این تصمیمات می‌تواند شامل توقف یا بهبود برنامه، گسترش پیشنهادها، تغییر محتوی یا روش آموزشی باشد. بدین ترتیب ارزشیابی را می‌توان به‌عنوان فرآیند ارزشیابی اثربخشی آموزش به‌منظور تعیین و بهبود ارزش برنامه آموزشی تصور نمود. این رویکرد، ارزیابی کیفیت رویدادهای یادگیری، میزان یادگیری صورت‌گرفته، تغییرات رفتاری فراگیران، کاربرد دانش‌ها و مهارت‌های آموخته‌شده در محل کار و تاثیرات برنامه آموزشی در سازمان را شامل می‌شود^[2]. به‌طور

کلی ارزشیابی، فرآیندی نظام‌مند است که با استفاده از آن، ارزش و شایستگی برنامه‌ای خاص، برنامه درسی یا یک راهبرد در یک زمینه خاص مشخص می‌شود و اثربخشی برنامه را برای دستیابی به اهداف خاص در نظر می‌گیرد^[3].

با وجود تعاریف متعددی که از ارزشیابی وجود دارد، عمدتاً هدف ارزشیابی آموزشی، ارتقای اثربخشی آموزشی است. منظور از اثربخشی برنامه آموزشی تغییرات قابل مشاهده در دانش، مهارت و نگرش بعد از آموزش است. اثربخشی آموزش فوایدی از قبیل یادگیری، کسب مهارت جدید و تغییر رفتار برای فراگیران، افزایش فروش، بهره‌وری، رضایت مشتریان و غیره را برای سازمان در بر دارد. تمرکز و تاکید اثربخشی، بر نتایج کار است و آنچه که میزان اثربخشی را تعیین می‌کند، موفقیت‌های ناشی از آموزش است، نه مجموعه کارها و فعالیت‌هایی که در واحد آموزش انجام می‌شود و اثربخشی در سازمان‌ها وقتی حاصل می‌شود که سازمان‌ها به اهداف و نتایج مطلوب خود نایل شوند^[4].

نتایج حاصل از ارزشیابی به کارشناسان آموزش کمک می‌کند تا نیازسنجی آموزشی، اهداف یادگیری، روش‌های تدریس، مخاطبان اصلی دوره، ارایه آموزش و کیفیت محتوای آموزشی را مورد بررسی و بازبینی قرار دهند^[2].

طرح شاهد در سال ۱۳۶۵ به‌منظور ارایه خدمات آموزشی ویژه به فرزندان شاهد و ایثارگر و پیگیری امور تحصیلی و فرهنگی فرزندان شاهد تدوین شد. براساس مفاد اساس‌نامه این طرح، چهار وزارتخانه آموزشی از جمله وزارت آموزش و پرورش ملزم به اجرای مصوبات هستند و شورای طرح و برنامه شاهد به‌عنوان اصلی‌ترین رکن اساس‌نامه طرح شاهد، ناظر بر اقدامات دستگاه‌های آموزشی است. براساس این طرح فرزندان شاهد و ایثارگر باید علاوه بر خدمات معمول آموزشی، از حمایت ویژه سازمان آموزش و پرورش و وزارتین علوم و بهداشت برخوردار شوند و علاوه بر این بنیاد شهید و امور ایثارگران نیز علاوه بر پیگیری عملکرد دستگاه‌های مجری، از آموزش فرزندان شاهد حمایت نماید.

پس از گذشت بیش از سه دهه از اجرای طرح شاهد، این طرح نیازمند بررسی میدانی در خصوص اثربخشی است. هر چند پایش مستمر وضعیت آموزشی دانش‌آموزان شاهد به‌وسیله بنیاد شهید و امور ایثارگران براساس معدل و قبولی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر به‌صورت سالانه انجام شده است، ولیکن تمامی اهداف طرح شاهد یا حتی هر نظام آموزشی افزایش معدل نیست و سازوکارها و امکانات و مسایل آموزشی و فرهنگی نیز باید مورد بررسی قرار گیرند. هدف مطالعه حاضر مقایسه وضعیت فرهنگی و آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس شاهد، طرح پراکنده و هم‌تایان غیرشاهد بود.

ابزار و روش‌ها

مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی-مقایسه‌ای از نوع مقطعی است که در سال ۱۳۹۵ در بین ۲۷۳۱ دانش‌آموز شاهد و هم‌تایان غیرشاهد در سطح کشور انجام شد. نمونه‌گیری از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود؛ بدین ترتیب که پنج منطقه جغرافیایی در کشور (شمال، جنوب، شرق، غرب و تهران) و در هر منطقه سه خوشه مرکز استان و شهرستان و در هر خوشه سه مدرسه پسرانه و سه مدرسه دخترانه دولتی، شاهد و طرح پراکنده انتخاب شد. در مدارس طرح پراکنده هم‌تایان شاهد از همان مدرسه و در مدارس شاهد هم‌تایان از مدارس دولتی انتخاب شدند. مدارس در هر سه مقطع (ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم) انتخاب شد. خوشه‌ها به ترتیب زیر بود:

تحصیلی و منظور از موفقیت فرهنگی میزان تحقق اهداف فرهنگی همچون برگزاری برنامه‌های مذهبی در مدارس بود. نحوه نمره‌دهی در پرسش‌نامه به صورت طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای بود. به منظور تعیین روایی و پایایی پرسش‌نامه از روایی محتوایی و پایایی آزمون-بازآزمون استفاده شد.

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات ابتدا از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) استفاده شد. سپس برای مقایسه گروه‌ها در عملکردهای مختلف، آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون تعقیبی توکی به کار گرفته شد. آنالیز آماری با استفاده از نرم‌افزار SPSS 21 صورت گرفت.

یافته‌ها

از تعداد ۲۷۳۱ دانش‌آموز شرکت‌کننده در پژوهش، ۱۳۳۰ نفر (۴۸/۷٪) در مدارس شاهد، ۱۱۷ نفر (۴/۳٪) در مدارس پراکنده و ۱۲۸۴ نفر (۴۷/۰٪) در مدارس عادی مشغول به تحصیل بودند.

تفاوت بین سه گروه از نظر میانگین متغیرهای فضای فیزیکی ($F=۱۱/۲۷$; $p=۰/۰۰۱$) و موفقیت فرهنگی ($F=۲۲/۲۲$; $p=۰/۰۰۱$) معنی‌دار بود، اما میانگین متغیرهای موفقیت آموزشی و پیشرفت تحصیلی (معدل) بین سه گروه تفاوت معنی‌داری نداشت ($p>۰/۰۵$)؛ جدول ۱).

متغیرها	گروه شاهد	گروه پراکنده	گروه عادی	مقدار F	سطح معنی‌داری
فضای فیزیکی	۱۲/۹۸±۳/۸۰	۱۱/۷۵±۳/۵۴	۱۲/۱۳±۳/۶۳	۲۲/۲۲	۰/۰۰۱
موفقیت آموزشی	۱۳/۲۸±۳/۵۸	۱۲/۹۴±۳/۵۶	۱۳/۱۹±۳/۷۰	۰/۵۷	۰/۵۶
موفقیت فرهنگی	۱۴/۰۵±۳/۵۹	۱۳/۳۸±۳/۸۲	۱۳/۲۲±۳/۳۲	۱۱/۲۷	۰/۰۰۱
پیشرفت تحصیلی (معدل)	۱۷/۸۹±۱/۷۰	۱۸/۱۹±۱/۳۴	۱۸/۰۶±۱/۷۸	۰/۴۸	۰/۶۱

در ارتباط با فضای فیزیکی مدارس، تفاوت میان دو گروه شاهد و پراکنده و نیز شاهد و عادی در وضعیت فضای فیزیکی مدارس معنی‌دار بود. با توجه به بالاتر بودن میانگین گروه شاهد نسبت به گروه عادی و پراکنده، نتیجه گرفته می‌شود که در مدارس شاهد نسبت به مدارس دیگر، فضای فیزیکی مدارس از شرایط بهتری برخوردار است. اما در موفقیت فرهنگی مدارس تنها تفاوت میان دو گروه شاهد و عادی معنی‌دار بود ($p<۰/۰۰۱$). با توجه به بالاتر بودن میانگین گروه شاهد نسبت به گروه عادی، می‌توان گفت که در مدارس شاهد نسبت به مدارس دیگر، موفقیت فرهنگی طرح شاهد به نحو بهتری محقق شده است. به طور کلی نتایج مطالعه حاضر نشان داد که در مدارس شاهد نسبت به مدارس طرح پراکنده و عادی، اهداف طرح شاهد به گونه بهتری محقق شده است و شرایط آموزشی و فرهنگی بهتری برقرار است. این یافته را می‌توان با امکانات فرهنگی و آموزشی بیشتر در مدارس شاهد مرتبط دانست. برخورداری از برنامه‌های تکمیلی در قالب طرح شاهد و مصوبات مربوط به حمایت و ارائه خدمات آموزشی و نظارت بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان از سوی بنیاد شهید و ایثارگران و تعامل و همکاری ادارات آموزش و پرورش و ستادهای شاهد را می‌توان به عنوان علل ارتقای وضعیت تحصیلی و فرهنگی دانش‌آموزان در نظر گرفت.

از آنجایی که مدارس شاهد مختص جمهوری اسلامی ایران است، مقایسه یافته‌ها با مطالعات خارجی امکان‌پذیر نیست. در این راستا هر نوع مدارس حمایتی توسط ارگان‌های خاص را به عنوان مدارس ویژه و مورد توجه قلمداد نمودیم و در مورد موفقیت تلفیق یا جداسازی گروه‌های مورد توجه به بحث پرداختیم. مطالعه کنونی نشان می‌دهد که مدارس پراکنده یا تلفیقی از وضعیت مناسب

۵ منطقه جغرافیایی ۲ خوشه استانی (مرکز استان و شهرستان) × ۲ جنس × ۳ دوره (ابتدایی اول، ابتدایی دوم، دبیرستان) = ۶۰ طبقه (مدرسه)

برای بررسی اثر اجرای طرح شاهد بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد ابتدا با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای مدارس شاهد منتخب برای اجرای طرح تعیین شد و سپس یک مدرسه دولتی در همان منطقه شهری انتخاب شد. پرسش‌نامه‌های طرح در نمونه‌ها به صورت انفرادی توسط آزمونگر اجرا شد و بدین منظور پس از هماهنگی هر آزمونگر با مراجعه به مدرسه و پس از تکمیل فرم رضایت‌نامه توسط مدیر مدرسه، آزمون‌ها اجرا شد.

ابزار مورد استفاده پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود که پس از طراحی توسط متخصصان و کارشناسان روان‌شناسی و علوم تربیتی و کارشناسان بنیاد شهید و امور ایثارگران مورد بررسی محتوایی قرار گرفت.

این پرسش‌نامه، موفقیت آموزشی، موفقیت فرهنگی و فضای فیزیکی مدارس و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را مورد سنجش قرار می‌داد. منظور از فضای فیزیکی میزان تناسب فضای فیزیکی مدارس برای تحقق اهداف طرح شاهد، منظور از موفقیت آموزشی میزان موفقیت طرح شاهد در حیطه‌های آموزشی از جمله پیشرفت

جدول ۱) بررسی میانگین آماری متغیرهای مورد بررسی در سه گروه مورد مطالعه

در مقایسه دوه‌دوی گروه‌ها، تفاوت میان دو گروه شاهد و پراکنده و نیز شاهد و عادی در وضعیت فضای فیزیکی مدارس معنی‌دار بود ($p<۰/۰۰۱$). با توجه به بالاتر بودن میانگین گروه شاهد نسبت به گروه عادی و پراکنده، می‌توان گفت که در مدارس شاهد نسبت به مدارس دیگر، فضای فیزیکی مدارس از شرایط بهتری برخوردار است. اما در موفقیت فرهنگی مدارس تنها تفاوت میان دو گروه شاهد و عادی معنی‌دار بود ($p<۰/۰۰۱$). با توجه به بالاتر بودن میانگین گروه شاهد نسبت به گروه عادی، می‌توان گفت که در مدارس شاهد نسبت به مدارس دیگر، موفقیت فرهنگی طرح شاهد به نحو بهتری محقق شده است.

بحث

این مطالعه با هدف بررسی اثر میزان تحقق طرح شاهد در پیشرفت تحصیلی و فرهنگی دانش‌آموزان طرح شاهد شاغل به تحصیل در مدارس شاهد و طرح پراکنده در مقایسه با سایر دانش‌آموزان کشور انجام شد. نتایج نشان داد که در فضای فیزیکی مدارس طرح شاهد، بیشترین و کمترین نمره را به ترتیب گروه شاهد و پراکنده به دست آورده‌اند. در بخش مربوط به موفقیت آموزشی، گروه شاهد بالاترین نمره و گروه پراکنده کمترین نمره را به دست آورده‌اند. در وضعیت فرهنگی نیز مدارس طرح شاهد بالاترین نمره و مدارس عادی کمترین نمره را به دست آورده‌اند. از نظر وضع موجود مدارس، بر این اساس فضای فیزیکی و موفقیت آموزشی در مدارس پراکنده باید مورد توجه قرار گیرد و تسهیلات کمک آموزشی به نحو مقتضی برای دانش‌آموزان مربوطه فراهم شود. وضعیت فرهنگی مدارس شاهد بر اساس شاخص‌های مورد بررسی رضایت‌بخش و مطلوب است.

ایثارگر معنی‌دار بوده است. یافته‌های مربوط به مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر شاهد و ایثارگر، گویای این نکته است که دانش‌آموزان دختر، عملکرد بهتری نسبت به دانش‌آموزان پسر داشته‌اند [24].

نتایج این مطالعه با پژوهش آهنچیان [25] نیز همسو است. در مطالعه مزبور، مدیریت کیفیت در مدارس شاهد و ایثارگر و همچنین عوامل بازدارنده و پیش‌برنده کیفیت خدمات آموزشی مورد مطالعه قرار گرفت. براساس نتایج به‌دست‌آمده از این مطالعه، توانمندی‌های مدارس شاهد و ایثارگر برای حل مشکلات فرآیند یاددهی-یادگیری و با هدف ارتقای کیفیت خدمات آموزشی، بیشتر از محدودیت‌های آن است. مهم‌ترین پیش‌برنده‌های کیفیت، "تاکید بر کیفیت به‌عنوان مزیتی رقابتی از سوی سیاست‌گزاران و مدیران ارشد این مدارس، به علاوه منابع انسانی مجرب، استقبال خوب والدین و منابع مالی مناسب" و مهم‌ترین بازدارنده‌ها "عدم انعطاف در برنامه درسی، ساختار قطعی سلسله‌مراتبی و روند غیرمنعطف اجرایی، محدودیت‌های قابل حذف مدیریتی و کمبود نیروی متخصص در برخی زمینه‌های شغلی" بود.

در مورد یافته پژوهش حاضر در خصوص عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین معدل گروه‌های شاهد، پراکنده و عادی، لازم به ذکر است معدل تحصیلی معیار مناسبی برای بررسی و مقایسه وضعیت تحصیلی و فرهنگی نیست. اگر به فرآیند آموزش فرآیندمحور نگاه شود نه پیامدمحور، نقش معدل کم‌رنگ می‌شود، ضمن این که خود معدل به‌تنهایی، تنها پیامد آموزش هم نمی‌تواند باشد. اگر تنها این معیار به‌عنوان شاخص تعیین‌کننده طرح شاهد در نظر گرفته شود، تفاوتی بین مدارس وجود ندارد. ولیکن در سایر عوامل موثر در پیشرفت آموزشی و پیشرفت‌های فرهنگی طرح قابل توجه است.

پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده همبسته‌های شناختی و رفتاری وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گیرد تا به کمک پژوهش‌های مداخله‌ای بتوان برنامه‌های توانمندسازی را برای دانش‌آموزان پایه‌ریزی نمود.

نتیجه‌گیری

طرح شاهد در ارتقای وضعیت فرهنگی و بهبود سطح خدمات ارائه‌شده به دانش‌آموزان موفق بوده است. در مورد پیشرفت تحصیلی و شاخص‌های آموزشی تفاوتی بین دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد و دانش‌آموزان شاهد در طرح پراکنده وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: از تمامی همکاران آموزش بنیاد شهید و امور ایثارگران به‌ویژه آقای دکتر فقیه و آقای صیف برای همکاری در تدوین ابزار و فرآیند پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

تأییدیه اخلاقی: این طرح مصوب کمیته اخلاق پژوهش‌سکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان با شماره IR.ISAAR.REC.1397.013 است.

تعارض منافع: تعارض منافی وجود ندارد.

سهم نویسندگان: وحید نجاتی (نویسنده اول)، روش‌شناس/پژوهشگر اصلی/تحلیلگر آماری/نگارنده بحث (۶۰٪)؛ آزاده زرگریان (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/پژوهشگر اصلی (۴۰٪)

منابع مالی: هزینه‌های پژوهش توسط بنیاد شهید و امور ایثارگران تأمین شده است.

منابع

1- Seif AA. Educational psychology: psychology of learning and instruction. 3rd Edition. Tehran: Agah; 2001. [Persian]

فرهنگی، فیزیکی و آموزشی برخوردار نبوده‌اند. مرور پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد که نظام‌های آموزش و پرورش در کشورهای مختلف در خصوص مدارس ویژه و خصوصی خود، به روش‌هایی متفاوت عمل می‌کنند [15-5]. در برخی کشورها مانند مکزیک، فاصله و اختلافی زیاد میان مدارس عمومی و خصوصی وجود دارد [16]. در حالی که در بعضی دیگر مانند سوئیس [17] و جمهوری ایرلند [18]، نظام آموزش و پرورش از بروز و تشدید اختلاف‌ها جلوگیری می‌کند. در استرالیا سه نوع مدرسه شامل مدرسه‌های عمومی، کاتولیک و خصوصی فعالیت می‌کنند [19]. در کانادا به‌جز مدارس عمومی، مدرسه‌های خصوصی وجود دارند که اغلب آنها شامل مدارس مذهبی می‌شوند، به‌جز این دو نوع، مدارس خاص برای نخبگان وجود دارند که نسبت بسیار کمی از جمعیت دانش‌آموزی را به خود اختصاص می‌دهند [20].

در هند و ایالات متحده نیز شرایطی مشابه از لحاظ وجود دو دسته اصلی مدرسه‌های عمومی و خصوصی دیده می‌شود. از سوی دیگر، به‌طور مشخص، کارکردهای مدارس خاص در همه دنیا اشتراک‌هایی با هم دارند؛ برای نمونه، حضور در این مدارس برای دانش‌آموزان، نشانه بهره‌مندی از یک جایگاه اجتماعی بالاتر است؛ زیرساخت‌ها، فضا و تجهیزات این مدارس به‌طور متوسط از مدارس عمومی بهتر است؛ معلمان آنان، حقوقی بیشتر دریافت می‌کنند و این عقیده عمومی وجود دارد که مدرسه‌های خاص، آموزشی با کیفیت بالاتر را برای دانش‌آموزان خود عرضه می‌کنند [21]. گرچه نمی‌توان مدارس شاهد را جزء مدارس خصوصی به حساب آورد، اما در عین حال انتظار می‌رود که بخش اعظمی از ویژگی‌های مدارس خصوصی در مدارس شاهد دیده شود. ویژگی‌هایی در مدارس خصوصی وجود دارد که در خصوص مدارس غیرعمومی نظام آموزشی کشور و از جمله مدارس شاهد، مصداق داشته باشد.

نتایج پژوهش‌هایی که در بین مدارس شاهد انجام شده است، اغلب بر یافتن تفاوت معنی‌دار میان رفتار یادگیری یا پیامدهای آموزشی دانش‌آموزان این مدارس با سایر مدارس تأکید دارند. در میان این پژوهش‌ها، مواردی نیز وجود دارد که به سایر ویژگی‌های دانش‌آموزان این مدارس توجه کرده‌اند؛ به‌عنوان مثال در یک پژوهش [22]، عوامل روانی-اجتماعی و آموزشی موثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی مدارس شاهد مورد مطالعه قرار گرفت. آنان به این نتیجه رسیدند که از میان متغیرهای مرتبط با فرضیه‌های پژوهش، عواملی مانند بعد خانوار، میزان عزت نفس و افسردگی دانش‌آموزان، میزان رضایتمندی از مادر و طول مدت غیبت پدر، می‌توانند واریانس نمرات معدل تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین کنند. رهنما و علیبن [23] در پژوهش خود به بررسی و مقایسه رشد اجتماعی دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد مقطع راهنمایی پرداختند. نتایج نشان داد که میان رشد اجتماعی دانش‌آموزان شاهد دوره راهنمایی با دانش‌آموزان غیرشاهد، تفاوتی معنی‌دار وجود ندارد. از جمله محدود پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه توانمندی‌های آموزشی و تحصیلی دانش‌آموزان شاهد، پژوهش شیروانی است. در این مطالعه به مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر طرح مدارس شاهد با دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده پرداخته شد. یافته‌های این پژوهش نشان دادند که تفاوت در زمینه "علاقه‌مندی به تحصیل" میان دانش‌آموزان شاهد و طرح پراکنده، تفاوت میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر شاهد مدارس شاهد و دانش‌آموزان پسر طرح پراکنده، تفاوت میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر شاهد و ایثارگر با دانش‌آموزان پسر شاهد و ایثارگر و تفاوت میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد با دانش‌آموزان

- needs. 1st Edition. London: Routledge; 2018.
- 15- Rogers C. A social psychology of schooling: the expectancy process. 1st Edition. London: Routledge; 2017.
- 16- Brown KG, Gerhardt MW. Formative evaluation: An integrative practice model and case study. *Personnel Psychol.* 2002;55(4):951-83.
- 17- Dronkers J, Robert P. Differences in Scholastic Achievement of Public, Private Government-Dependent, and Private Independent Schools. *Educ Policy.* 2008;22(4):541-77.
- 18- Harford J. Teacher education policy in Ireland and the challenges of the twenty-first century. *Eur J Teach Educ.* 2010;33(4):349-60.
- 19- Kessler RC, McGonagle KA, Zhao S, Nelson CB, Hughes M, Eshleman S, et al. Lifetime and 12-Month Prevalence of DSM-III-R Psychiatric Disorders in the United States. Results from the National Comorbidity Survey. *Arch Gen Psychiatry.* 1994;51(1):8-19.
- 20- Kanevsky LS, Clelland D. Accelerating Gifted Students in Canada: Policies and Possibilities. *Can J Educ.* 2013;36(3):229-71.
- 21- Chen CP, Wong J. Career counseling for gifted students. *Aust J Career Dev.* 2013;22(3):121-9.
- 22- Heydari Pahlavian A, Farzad Seear K, Egbalian M. The effect of psycho-social and educational factors on school performance among Shahed students. *Iran J Psychiatry Clin Psychol.* 2000;6(1):60-8. [Persian]
- 23- Rahnema A, Aliein H. Comparison of Shahed and non-Shahed students' social growth. *Daneshvar Raftar.* 2006;12(15):33-44. [Persian]
- 24- Masoudnia E. Comparison of political awareness of high school shahed and none-shahed students of Isfahan. *Q J Educ.* 2008;24(2):59-78. [Persian]
- 25- Ahanchian MR. Quality management in shahed schools: investigating burdens and accelerators of quality of educational services and introducing an optimal model. *Daneshvar Raftar.* 2013;20(3):217-30. [Persian]
- 2- McCain T. *Teaching for tomorrow: teaching content and problem-solving skills.* Thousand Oaks, California: Corwin Press; 2005.
- 3- B Kahan. Review of evaluation frameworks. Saskatchewan Ministry of Education; 2008.
- 4- Mendenhall ME, Kuhlmann TM, Stahl GK, Osland JS. Employee development and expatriate assignments. In: Gannon MJ, Newman KL, editors. *The Blackwell handbook of cross-cultural management.* Oxford: Blackwell Business; 2002. p. 155-83.
- 5- Combs WL, Falletta SV. *The targeted evaluation process: a performance consultant's guide to asking the right questions and getting the results you trust.* Alexandria, VA: American Society for Training and Development; 2000.
- 6- Kirkpatrick DL, Kirkpatrick JD. *Evaluating training programs: four levels.* 1st Edition. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers; 1994.
- 7- Evetts, J. *The sociology of educational ideas.* New York: Routledge; 2017.
- 8- Given J. Take your partners: Public private interplay in Australian and New Zealand plans for next generation broadband. *Telecommun Policy.* 2010;34(9):540-9.
- 9- Hogan RL. The historical development of program evaluation: Exploring past and present. *Online J Workforce Educ Dev.* 2007;2(4):1-14.
- 10- Slavin RE. *Educational psychology: Theory and practice.* Boston: Pearson/Allyn & Bacon; 2006.
- 11- Duchesne S, McMaugh A. *Educational psychology for learning and teaching.* 6th Edition. South Melbourne, Australia: Cengage; 2018.
- 12- Wheldall K, Merrett F, Glynn T. *Behaviour analysis in educational psychology.* New York: Taylor & Francis; 2017.
- 13- Vassallo S. *Critical educational psychology.* Baltimore: Johns Hopkins University Press; 2017.
- 14- Galloway D. *Schools, pupils and special educational*